

ESCAPE LIFE11 BIO/FI/917

Ex situ –suojaan ehdotettavien 100 Suomen luonnonvaraisen kasvin prioriteettalista

Priority list of 100 native plants suggested for *ex situ* –conservation in Finland

Laatinut Terhi Ryttäri, Suomen ympäristökeskus
versio 30.1.2013

LUOMUS
FINNISH MUSEUM OF NATURAL HISTORY

UNIVERSITY of OULU
OULUN YLIOPISTO

METSÄHALLITUS

UNIVERSITY OF HELSINKI

S Y K E

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

ESCAPE LIFE11 BIO/FI/917

Action A1. Target species and site selection /Priority list of 100 native plants

Laatinut Terhi Ryttyäri, Suomen ympäristökeskus.

Kommentoineet Heikki Eeronheimo, Marko Hyvärinen, Anne Jäkäläniemi, Mari Miranto ja Henry Väre.

JOHDANTO

Tässä dokumentissa esitetään 100 putkilokasvilajin ex situ -suojelutarpeen suhteen priorisoitu luettelo sekä priorisoinnissa käytetyt 12 kriteeriä.

Pohjana on käytetty Suomen Punaista kirjaa 2010 (Rassi ym. 2010), josta on poimittu kaikki uhanalaiset (VU, EN ja CR) 197 putkilokasvitaksonia, 122 silmälläpidettävää (NT) ja viisi hävinnyttä (RE) taksonia. Lähteinä on käytetty myös Suomen uhanalaiset kasvit -kirjaa (Ryttyäri ym. 2012), Euroopan uhanalaisten kasvien luettelo (Bilz ym. 2011), Suomen kansainvälisten vastuulajien osalta vuoden 2000 Punaista kirjaa (Rassi ym. 2000), sekä Pohjois-Euroopan levinneisyyskartastoa (Hultén & Fries 1986). Toistaiseksi julkaisematon lähde on Heli Fitzgeraldin laatima luettelo Suomessa esiintyvistä viljelykasvien villeistä sukulaisista.

Luettelo on ohjeellinen. Kaikista luettelon lajeista ei säilytettävää materiaalia välttämättä pystytä keräämään esimerkiksi lajin satunnaisen esiintymisen tai vähäisen siementuoton vuoksi. Monien tunturikasvien keräämistä voi rajoittaa vaikea saavutettavuus pitkien etäisyyksien vuoksi. Kämmeikkäkasvien ja sanikkaisten osalta ex situ -tekniikat eivät välttämättä ole valmiita ja materiaalin keruu on toistaiseksi harkinnanvaraista.

TAKSONIEN PISTEYTYYS

Lajit/taksonit on pisteytetty seuraavasti:

1. *Uhanalaisuusluokka* (lähteenä Rassi ym. 2010):

NT: 0,5 pistettä
VU: 1 piste
EN: 2 pistettä
CR: 3 pistettä
RE: 4 pistettä

2. *Lisääntymisongelmia* (huono siementuotto, vain kasvullista lisääntymistä), mikäli tiedossa.

on: 1 piste
ei/ei tiedossa: 0 pistettä

3. *Pieni populaatiokoko* (arvioitu uhanalaiseksi D-kriteerillä; Rassi ym. 2010)

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

4. *Pirstoutunut esiintyminen* (Rassi ym. 2012, B-kriteerissä arvo a)

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

5. *Uhanalainen lähialueilla, lähinnä Itämeren piirissä* (ks. Ryttäri ym. 2012, NT-lajien osalta katsottu Ruotsin, Norjan ja Viron uhanalaisluettelot sekä Venäjän puolelta Leningradin alueen, Karjalan ja Murmanskin Punaiset kirjat). ”Alueina” käsitetty Venäjä, Baltia ja Skandinavia. Jos laji on uhanalainen

yhdellä alueella (esim. vain Venäjällä): 0,5 pistettä

kahdella alueella: 1 piste

kolmella alueella: 1,5 pistettä

6. *Eristynyt tai reunapopulaatio* (arvioitu tarkastelemalla lajin levinneisyyskarttaa julkaisusta Hultén & Fries 1986: Atlas of North European Vascular Plants I-III. Kartat digitoituna sivustolla Den Virtuella Floran <http://linnaeus.nrm.se/flora/>).

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

7. *Risteytyminen uhkatekijänä* (lähteenä Rassi ym. 2010)

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

8. *Ilmastonmuutos uhkatekijänä* (lähteenä Rassi ym. 2010)

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

9. *Luontodirektiivin laji, jolla epäsuotuisa tai huono status* vuoden 2006 raportoinnissa tai *uhanalainen tai silmälläpidettävä EU-listalla* (Bilz ym. 2011)

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

10. *Euroopan tai Pohjois-Euroopan tasolla endeemi taksoni*

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

11. *Suomen kansainvälinen vastuulaji* (Rassi ym. 2000 mukaan)

on: 1 piste

ei: 0 pistettä

12. Viljelykasvin villi sukulainen (Crop wild relative), jos luokiteltu erityisen arvokkaaksi (lähde H. Fitzgerald, suull. ilm. tammikuu 2013, Fitzgerald ym. 2013)

on erityinen: 1 piste
ei: 0 pistettä

TAULUKKO 1. Suomen ex-situ –suojelun prioriteettilista; 100 luonnonvaraista putkilokasvitaksonia. Luettelossa on kaikki vähintään 5 pistettä saaneet taksonit, joten kaikkiaan mukana on 116 taksonia.

Järjestys-numero	Laji	Uhanalaisuus-luokka 2010	ESCAPE-pisteet
1	<i>Artemisia campestris</i> subsp. <i>bottnica</i> perämerenmaruna, bottenviksmalört	CR	9,0
2	<i>Dianthus superbis</i> pulskaneilikan Kaavin serpentiinirotu, praktnejlikas serpentinas i Kaavi	CR	9,0
3	<i>Hippuris tetraphylla</i> nelilehtivesikuusi, bred hästsvans	EN	9,0
4	<i>Silene involucrata</i> subsp. <i>tenella</i> (<i>S. furcata</i> subsp. <i>angustiflora</i>) pohjanailakki, polarblära	CR	9,0
5	<i>Melica ciliata</i> tähkähelmikkä, grusslok	CR	8,5
6	<i>Polygonum oxyspermum</i> meritatar, näbbtrampört	CR	8,5
7	<i>Puccinellia phryganodes</i> rönsysorsimo, arktiskt saltgräs	CR	8,5
8	<i>Salix pyrolifolia</i> talvikkipaju, pyrolavide	CR	8,5
9	<i>Alisma wahlenbergii</i> upossarpio, småsvalting	EN	8,0
10	<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>baltica</i> baltiantoukokämmekkä (leveälehtikämmekkä), baltnycklar (majnycklar)	CR	8,0
11	<i>Anagallis minima</i> pikkupunka, knutört	EN	7,5
12	<i>Arctophila fulva</i> var. <i>pendulina</i> pohjansorsimo, hänggräs	EN	7,5

13	<i>Armeria maritima</i> subsp. <i>intermedia</i> itämerenlaukkaneilikka, östersjötrift	CR	7,5
14	<i>Carex hartmanii</i> patukkasara, hartmansstarr	EN	7,5
15	<i>Cephalanthera rubra</i> punavalkku, rödsyssla	CR	7,5
16	<i>Epilobium obscurum</i> tummahorsma, mörk dunört	EN	7,5
17	<i>Liparis loeselii</i> kiiltovalkku, gulyxne	CR	7,5
18	<i>Viola persicifolia</i> rantaorvokki, strandviol	EN	7,5
19	<i>Asperula tinctoria</i> värimaratti, färgmadra	CR	7,0
20	<i>Astragalus glycyphyllos</i> imeläkurjenherne, sötvedel	CR	7,0
21	<i>Carex maritima</i> käyräsara, bogstarr	RE	7,0
22	<i>Crepis praemorsa</i> vanakeltto, klasefibbla	EN	7,0
23	<i>Crepis tectorum</i> subsp. <i>nigrescens</i> pahtakeltto, brantfibbla	EN	7,0
24	<i>Hypericum montanum</i> vuorikuisma, bergjohannesört	CR	7,0
25	<i>Persicaria foliosa</i> lietetatar, ävjepilört	EN	7,0
26	<i>Ranunculus sulphureus</i> rikkileinikki, polarranunkel	EN	7,0
27	<i>Viola collina</i> mäkiörvokki, bergviol	EN	7,0
28	<i>Viola rupestris</i> subsp. <i>relicta</i> pahtahietaorvokki, lappviol	EN	7,0
29	<i>Antennaria nordhageniana</i> ruijankissankäpäälä, gaissakattfot	VU	6,5

30	<i>Asplenium adulterinum</i> serpentiiniraunioinen, brunbräken	VU	6,5
31	<i>Botrychium simplex</i> pikkunoidanlukko, dvärglåsbräken	CR	6,5
32	<i>Carex hostiana</i> hostinsara, ängsstarr	EN	6,5
33	<i>Carex ornithopoda</i> räpyläsara, fågelstarr	CR	6,5
34	<i>Diphasiastrum tristachyum</i> harjukeltalieko, cypresslummer	EN	6,5
35	<i>Erica tetralix</i> kellokanerva, klockljung	CR	6,5
36	<i>Euphrasia rostkoviana</i> subsp. <i>fennica</i> ahosilmäruoho, finnögontröst	EN	6,5
37	<i>Galium schultesii</i> harsomatara, slöjmåra	CR	6,5
38	<i>Herminium monorchis</i> mesikämmekkä, honungsblomster	RE	6,5
39	<i>Najas flexilis</i> notkeanäkinruoho, sjönajas	EN	6,5
40	<i>Najas tenuissima</i> hentonäkinruoho, spädnajas	EN	6,5
41	<i>Petasites spurius</i> rantaruttojuuri, spjutskråp	CR	6,5
42	<i>Pulsatilla patens</i> (<i>Anemone patens</i>) hämeenkylmänkukka, nipsippa	EN	6,5
43	<i>Sorbus meinichii</i> kaunopihlaja (teodorinpihlaja), fagerrönn (avarönn)	CR	6,5
44	<i>Suaeda maritima</i> pikkukilokki, saltört	EN	6,5
45	<i>Thalictrum lucidum</i> kaitaängelmä, glansruta	CR	6,5
46	<i>Viola uliginosa</i> luhtaorvokki, sumpviol	EN	6,5

47	<i>Ammophila arenaria</i> rantakaura, sandrör	EN	6,0
48	<i>Bromus benekenii</i> lehtokattara, strävlost	CR	6,0
49	<i>Carex montana</i> vuorisara, lundstarr	RE	6,0
50	<i>Cladium mariscus</i> taarna, ag	EN	6,0
51	<i>Draba cinerea</i> idänkynsimö, finndraba	VU	6,0
52	<i>Euphrasia micrantha</i> nummisilmäruoho, ljungögontröst	EN	6,0
53	<i>Festuca gigantea</i> lehtonata, långsvingel	EN	6,0
54	<i>Leersia oryzoides</i> hukkariisi, vildris	VU	6,0
55	<i>Orchis militaris</i> soikkokämmekä, johannesnycklar	EN	6,0
56	<i>Polygala comosa</i> tupsulinnunruoho, toppjungfrulin	EN	6,0
57	<i>Primula nutans</i> subsp. <i>finmarchica</i> ruijanesikko, strandviva	VU	6,0
58	<i>Rosa canina</i> koiranruusu, kal stenros	CR	6,0
59	<i>Rubus humulifolius</i> siperianlillukka, sibiriskt jungfrubär	RE	6,0
60	<i>Salsola kali</i> (<i>S. kali</i> ssp. <i>kali</i>) meriotakilokki, sodaört	EN	6,0
61	<i>Saxifraga adscendens</i> kalliorikko, klippbräcka	EN	6,0
62	<i>Scirpus radicans</i> juurtokaisla, bågsäv	EN	6,0
63	<i>Sium latifolium</i> sorsanputki, vattenmärke	CR	6,0

64	<i>Spergularia media</i> merisolmukki, havsnarv	CR	6,0
65	<i>Stellaria humifusa</i> jäämerentähtimö, ishavsstjärnblomma	RE	6,0
66	<i>Agrimonia pilosa</i> idänverijuuri, rysk småborre	EN	5,5
67	<i>Allium ursinum</i> karhunlaukka, ramslök	NT	5,5
68	<i>Arnica angustifolia</i> arnikki, fjällarnika	EN	5,5
69	<i>Botrychium matricariifolium</i> saunionoidanlukko, rutlåsbräken	EN	5,5
70	<i>Campanula uniflora</i> kiirunankello, fjällklocka	VU	5,5
71	<i>Cardamine flexuosa</i> metsälitukka, skogsbräsma	EN	5,5
72	<i>Cardamine impatiens</i> lehtolitukka, lundbräsma	EN	5,5
73	<i>Carex vulpina</i> ketunsara, rävsarr	EN	5,5
74	<i>Cerastium alpinum</i> tunturihärkin Kaavin serpentiinrotu, fjällarvs serpentinas i Kaavi	EN	5,5
75	<i>Crassula aquatica</i> paunikko, fyrling	VU	5,5
76	<i>Dianthus arenarius</i> subsp. <i>borussicus</i> hietaneilikka, stor sandnejlika	EN	5,5
77	<i>Elymus farctus</i> subsp. <i>boreoatlanticus</i> merivehnä, strandkvickrot	VU	5,5
78	<i>Epilobium laestadii</i> turjanhorsma, lappdunört	EN	5,5
79	<i>Galium saxatile</i> nummimatara, stensmåra	EN	5,5
80	<i>Kobresia myosuroides</i> tunturisarake, enaxig sävsarr	CR	5,5

81	<i>Lonicera caerulea</i> sinikuusama, blåtry	EN	5,5
82	<i>Malaxis monophyllos</i> sääskenvalkku, knottblomster	EN	5,5
83	<i>Ophrys insectifera</i> kimalaisorho, flugblomster	EN	5,5
84	<i>Pimpinella major</i> isopukinjuuri, stor bockrot	CR	5,5
85	<i>Platanthera obtusata</i> subsp. <i>oligantha</i> pikkulehdokki, lappyxne	CR	5,5
86	<i>Potentilla anglica</i> lännenhanhikki, revig blodrot	EN	5,5
87	<i>Potentilla tabernaemontani</i> (<i>P. neumanniana</i>) pikkuhanhikki, småfingerört	EN	5,5
88	<i>Rosa sherardii</i> okaruusu, luddros	EN	5,5
89	<i>Saxifraga hirculus</i> lettorikko, myrbräcka	VU	5,5
90	<i>Sparganium neglectum</i> jokipalpakko, glansigelknopp	EN	5,5
91	<i>Veratrum album</i> subsp. <i>lobelianum</i> valkopärskäjuuri, nysrot	CR	5,5
92	<i>Vicia cassubica</i> pommerinvirna, backvicker	EN	5,5
93	<i>Anthyllis vulneraria</i> subsp. <i>polyphylla</i> idänmasmalo, östlig getväppling	CR	5,0
94	<i>Asplenium ruta-muraria</i> seinäraunioinen, murruta	EN	5,0
95	<i>Calypso bulbosa</i> neidonkenkä, norna	VU	5,0
96	<i>Cardamine parviflora</i> rantalitukka, strandbräsma	EN	5,0
97	<i>Carex lepidocarpa</i> subsp. <i>lepidocarpa</i> etelännokkasara, näbbstarr	EN	5,0

98	<i>Carex paniculata</i> lähdesara, vippstarr	EN	5,0
99	<i>Cinna latifolia</i> hajuheinä, sötgräs	NT	5,0
100	<i>Dactylorhiza incarnata</i> subsp. <i>cruenta</i> veripunakämmekä, blodnycklar	VU	5,0
101	<i>Draba alpina</i> kultakynsimö, gulldraba	EN	5,0
102	<i>Elymus fibrosus</i> siperianvehnä, rysselm	VU	5,0
103	<i>Epipactis palustris</i> suoneidonvaippa, kärrknipprot	EN	5,0
104	<i>Erigeron acris</i> ssp. <i>decoloratus</i> kalvaskallioinen, blekbinka	VU	5,0
105	<i>Euphrasia salisburgensis</i> otasilmäruoho, lappögontröst	EN	5,0
106	<i>Gentianella tenella</i> hentokatkerö, lappgentiana	EN	5,0
107	<i>Gypsophila fastigiata</i> kangasraunikki, säpört	EN	5,0
108	<i>Melica uniflora</i> röyhyhelmikkä, lundslok	EN	5,0
109	<i>Ononis arvensis</i> kenttäorakko, stallört	VU	5,0
110	<i>Oxytropis lapponica</i> tunturikeulankärki, lappvedel	CR	5,0
111	<i>Primula farinosa</i> jauhoesikko, majviva	EN	5,0
112	<i>Rumex maritimus</i> keltahierakka, strandsyra	EN	5,0
113	<i>Samolus valerandi</i> suolapunka, bunge	EN	5,0
114	<i>Scleranthus perennis</i> vaaleajäsenruoho, vitknavel	EN	5,0

115	<i>Stellaria crassifolia</i> var. <i>minor</i> merilettötähtimö, havssumpstjärnblomma	EN	5,0
116	<i>Viola reichenbachiana</i> pyökkiorvokki, lundviol	EN	5,0

KIRJALLISUUS:

Anon. 2000. Red Data Book of Nature of the Leningrad Region, vol. 2 Plants and Fungi. Biological Research Institute of the St. Petersburg State University and Komarov Botanical Institute of the Russian Academy of Sciences. St. Petersburg Word and Family. 672 s.

Anon. 2003. Red Data Book of the Murmansk Region. Ministry of Nature resources of the Russian Federation. 400 s.

Anon. 2007. Red Data Book of Karelia. 364 s.

Bilz, M., Kell, S.P., Maxted, N. & Lansdown, R.V. 2011. European Red List of Vascular Plants. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Fitzgerald, H., Korpelainen, H., Veteläinen, M. 2013: Prioritization of crop wild relatives in Finland. Crop wild relative, Issue 9. (in press.)

Gärdenfors, U. (toim.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010 – the 2010 Red List of Swedish Species. Artdatabanken, SLU, Uppsala. 590 s.

Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European Vascular Plants North of the Tropic of Cancer I-III. Koeltz Scientific Books. Königstein. 1172 s.

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (toim.) 2010. The 2010 Norwegian Red List of Species. Artsdatabanken, Norway. 480 s.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 432 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. 2010. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 685 s.

Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.) 2012. Suomen uhanalaiset kasvit. Tammi, Helsinki. 384 s.

INTERNETSIVUT:

Estonian Red List of Threatened Species, <http://elurikkus.ut.ee/prmt.php?lang=eng>. Viitattu tammikuussa 2013.

Raportti Luontodirektiivin toimeenpanosta Suomessa 2001-2006, yhteenveto lajien suojelutason arvioinnista <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=203413>. Viitattu tammikuussa 2013.

Fitzgerald, H. Crop Wild Relatives – käsikirjoitus tammikuussa 2013, tulossa Luomuksen nettisivulle